

Το κατηγορούμενο

Κι έφτασε η ώρα να ασχοληθούμε με το κατηγορούμενο στα αρχαία ελληνικά. Για να γίνει, όμως, περισσότερο κατανοητό θα δίνουμε παράλληλα και παραδείγματα στα νέα ελληνικά (ΝΕ). Ας αρχίσουμε λοιπόν ξεκινώντας από το τί είναι κατηγορούμενο...

Κατηγορούμενο, λοιπόν, είναι το όνομα το οποίο δίνει στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο μια ιδιότητα μέσω ενός **συνδετικού ρήματος**

π.χ.

Σωκράτης ἐστὶ σοφός.

Υποκείμενο: **Σωκράτης**

Συνδετικό ρήμα: ἐστὶ

Κατηγορούμενο: **σοφός**

Για να το κάνουμε πιο κατανοητό... Όταν λέμε πως ο «Σωκράτης ἐστὶ σοφός» με τη λέξη «σοφός» δίνουμε στο υποκείμενο «**Σωκράτης**» μια ιδιότητα (εκείνη της σοφίας). Η λέξη που συνδέει αυτές τις δύο λέξεις (Σωκράτης-σοφός, το υποκείμενο με το κατηγορούμενο) είναι το ρήμα ἐστὶ, και γι' αυτό το λόγο λέγεται και συνδετικό ρήμα. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και στα ΝΕ.

Και δε μου λες, για να έχουμε κατηγορούμενο, πρέπει να υπάρχει **οπωσδήποτε** συνδετικό ρήμα στην πρόταση;

Ναι, το συνδετικό ρήμα είναι **απαραίτητο** για να έχουμε κατηγορούμενο. Το **συνδετικό ρήμα** είναι στην ουσία αυτό που συνδέει το υποκείμενο ή το αντικείμενο με ένα επίθετο (ή ένα άλλο μέρος του λόγου που χρησιμοποιείται ως επίθετο) και τους δίνει μια ιδιότητα. Γι' αυτό και **χρειαζόμαστε** ένα συνδετικό ρήμα.

Για να βρούμε το κατηγορούμενο πρέπει πρώτα:

- α) να βρούμε το ρήμα
- β) το ρήμα να είναι συνδετικό
- γ) να βρούμε το υποκείμενο
- δ) να κάνουμε την ερώτηση: **τι ή τι λογής + ρήμα + υποκείμενο**
π.χ.

Ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός

- α) βρίσκουμε το ρήμα: το ρήμα είναι το ἐστὶ
- β) εἶναι το ρήμα συνδετικό; ναι
- γ) βρίσκουμε το υποκείμενο: ποιος ἐστὶ; = **Ὁ Σωκράτης**
- δ) ρωτάμε: τι λογής ἐστὶ (εἶναι) ο Σωκράτης; = **σοφός = κατηγορούμενο**

Να θυμάσαι πάντα να ακολουθείς τα σωστά βήματα και να κάνεις τις σωστές ερωτήσεις για να λάβεις και τις σωστές απαντήσεις. Το συντακτικό δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο, αν γνωρίζεις καλά τους κανόνες και ακολουθείς τη σωστή μέθοδο!!!

Δυστυχώς, όμως, θα χρειαστεί να αποστηθίσεις ορισμένα ρήματα... που χρησιμοποιούνται ως συνδετικά... Το ξέρω, είναι δύσκολο, αλλά απαραίτητο!! Κουράγιο!!!

Ρήματα χρησιμοποιούνται ως συνδετικά:

α) το ρήμα **είμι** και τα συνώνυμά του:

γίγνομαι,

καθίσταμαι (= γίνομαι),

ύπαρχω,

τυγχάνω (= τυχαίνει να είμαι),

διατελώ (= είμαι συνεχώς),

ἔφυν (= γεννήθηκα),

πέφυκα (= είμαι από τη φύση μου),

ἀποβαίνω (= φαίνομαι),

ἐκβαίνω (= γίνομαι)

β) τα **προχειριστικά** ρήματα (αυτά που σημαίνουν εκλογή):

αἰροῦμαι (= εκλέγω, εκλέγομαι),

χειροτονῶ (= εκλέγω με ανάταση του χεριού),

χειροτονούμαι,

λαγχάνω (= τυχαίνω),

ἀποδείκνυμι (=διορίζω, καθιστώ),

ἀποδεικνύομαι

γ) τα δοξαστικά ρήματα:

νομίζω,
 ήγουμαι (=νομίζω),
 κρίνω,
 ύπολαμβάνω,
 φαίνομαι,
 δοκῶ

δ) τα κλητικά ρήματα:

καλῶ,
 καλοῦμαι,
 λέγω,
 λέγομαι,
 ὀνομάζω,
 ὀνομάζομαι,
 προσαγορεύω (= ονομάζω),
 προσαγορεύομαι

Διάβασε και παρακάτω
 ορισμένα
 παραδείγματα...

Παραδείγματα	Μετάφραση	συνδεδειγμένο
Οὐδείς ἐγένετο σοφός. Οὗτος κατέστη εὐεργέτης	Κανείς δεν έγινε σοφός Αυτός έγινε ευεργέτης	γίγνομαι καθίσταμαι
Τὸ χωρίον ὑπῆρχεν ὀχυρόν	Η τοποθεσία ήταν οχυρή	ὑπάρχω
Σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων	Εσύ τυχαίνει να είσαι γνώστης αυτών	τυγχάνω
Ἀχίτων διατελεῖς	Συνεχῶς είσαι χωρίς χιτώνα	διατελῶ
Ἡμεῖς ἔφυμεν γυναῖκες	Εμεῖς γεννηθήκαμε γυναίκες	ἔφυν
Οὗτοι πεφύκασιν ἀγαθοί	Αυτοί είναι από τη φύση τους καλοί	πέφυκα
Οὐκ ἀπέβητε δίκαιοι	Δε φανήκατε δίκαιοι	ἀποβαίνω

Σὺ ἐκβήσει σοφός.	Συ θα γίνεις σοφός	ἐκβαίνω
Ἀλκιβιάδης ἠρέθη στρατηγός.	Ὁ Ἀλκιβιάδης εκλέχτηκε στρατηγός	αἰρουῶμαι
Μιλτιάδης ἐχειροτονήθη στρατηγός.	Ὁ Φίλιππος εἶναι ὅ,τι κι αν πει κανείς	χειροτονοῦμαι
Ταῦτα νομίζεται ἄθλα	Αὐτά θεωρούνται βραβεία	νομίζομαι
Φίλιππος φαίνεται ἀξιόπιστος	Ὁ Φίλιππος φαίνεται ἀξιόπιστος	φαίνομαι
Ἡ ἐπιβουλή ἐδόκει δῆλη	Ἡ ἐπιβουλή ἦταν ολοφάνερη	δοκῶ
Ὁ δὲ τόπος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο	Ἡ περιοχή ονομαζόταν Ἀρμενία	καλοῦμαι
Ὁ ἀνὴρ ὠνομάζετο σοφιστής	Ὁ ἀντρας ονομαζόταν σοφιστής	ὠνομάζομαι

Μάθε τώρα ποιες λέξεις
μπορούν να χρησιμοποιηθούν
ως κατηγορούμενο...

Ω κατηγορούμενο χρησιμοποιείται κάθε όνομα- επίθετο ή ουσιαστικό - αλλά και κάθε λέξη ή και ολόκληρη πρόταση, όταν χρησιμοποιούνται ως ονόματα:

Παραδείγματα	Μετάφραση	Μέρος του λόγου
Ὁ Ἀριστείδης ἐστὶ δίκαιος	Ὁ Ἀριστείδης εἶναι δίκαιος	επίθετο
Ἡ πόλις φρούριον κατέστη	Ἡ πόλη ἐγίνε φρούριο	ουσιαστικό
Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν	Ὁ λακωνισμός εἶναι φιλοσοφία.	απαρέμφατο
Εἶμι τυράννω ἐοικώς	Ἔϊμαι ὅμοιος με τύραννο	μετοχή
Φίλιππος ἐγένετο τηλικούτος	Ὁ Φίλιππος ἐγίνε τόσο μεγάλος	αντωνυμία
Οἱ ἐθελονταὶ ἦσαν δισχίλιοι	Οἱ ἐθελοντές ἦσαν δύο χιλιάδες	αριθμητικό

Ἡ ἀγορὰ ἦν πλησίον
Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι
ἂν εἴποι τις

Ἡ ἀγορὰ ἦταν κοντά
Ὁ Φίλιππος εἶναι ὅ,τι κι αν
πει κανεῖς

επίρρημα
ολόκληρη πρόταση

Χμμμ! Κατηγορούμενο του
υποκειμένου ή του αντικειμένου;;

Ναι, το κατηγορούμενο μπορεί να αναφέρεται είτε στο υποκείμενο της πρότασης είτε στο αντικείμενο. Το ίδιο συμβαίνει και στα νέα ελληνικά. Ας δούμε τα παραδείγματα και θα καταλάβουμε.

Τα κατηγορούμενα που είδαμε ως τώρα αναφέρονταν στο υποκείμενο του ρήματος

π.χ.

Ὁ ἀνὴρ ὠνομάζετο σοφιστής

ρήμα: ὠνομάζετο

ποιος ὠνομάζετο; = ὁ ἀνὴρ = υποκείμενο

τι ὠνομάζετο ὁ ἀνὴρ;

= σοφιστής = **κατηγορούμενο του υποκειμένου**

Υπάρχουν όμως και κατηγορούμενα που αναφέρονται στο αντικείμενο του ρήματος. Δηλαδή, το συνδετικό ρήμα συνδέει το αντικείμενο της πρότασης με ένα όνομα, δίνοντας στο αντικείμενο μια ιδιότητα

π.χ.

Οἱ Ἕλληνας ὠνόμαζον τὰς Ἀθήνας ἄστν. (= Οἱ Ἕλληνας ονόμαζαν την Αθήνα πόλη)

ρήμα: ὠνόμαζον

ποιοι ὠνόμαζον; = οἱ Ἕλληνας = υποκείμενο

ποιον ὠνόμαζον; = τὰς Ἀθήνας = αντικείμενο

τι ὠνόμαζον τὰς Ἀθήνας;

= ἄστν = **κατηγορούμενο του αντικειμένου**

Ίσως αυτά τα ακούς για πρώτη φορά, να ξέρεις όμως πως το ίδιο συμβαίνει και στα ΝΕ. Δες τα παραδείγματα...

Ο Γιώργος εκλέχτηκε πρόεδρος.

ρήμα: εκλέχτηκε

ποιος εκλέχτηκε; = ο Γιώργος

τι εκλέχτηκε ο Γιώργος; = **πρόεδρος, κατηγορούμενο του υποκειμένου**

Οι μαθητές εξέλεξαν το Γιώργο πρόεδρο.

ρήμα: εξέλεξαν (ψήφισαν)

ποιοι εξέλεξαν; = οι μαθητές = υποκείμενο

ποιον εξέλεξαν οι μαθητές; = το Γιώργο = αντικείμενο

τί εξέλεξαν οι μαθητές το Γιώργο;

= **πρόεδρο = κατηγορούμενο του αντικειμένου**

Σε ποια πτώση βρίσκω το κατηγορούμενο;

α) Όταν το κατηγορούμενο αναφέρεται στο υποκείμενο, τότε μπαίνει σε πτώση ονομαστική, όπως και το υποκείμενο.

Πχ.

Οί ποταμοί εισι μεγάλοι. (Και το υποκείμενο και ηγορούμενο του υποκειμένου βρίσκονται σε πτώση ονομαστική).

β) Όταν το κατηγορούμενο αναφέρεται στο αντικείμενο, τότε μπαίνει σε πτώση αιτιατική, όπως και το αντικείμενο.

Πχ.

Οὔτοι καλοῦσιν αὐτούς νομοθέτας. (Και το αντικείμενο (αὐτούς) και το κατηγορούμενο του αντικειμένου (νομοθέτας) βρίσκονται σε πτώση αιτιατική).

Μέχρι τώρα μιλήσαμε για το κατηγορούμενο του υποκειμένου και του αντικείμενου... Υπάρχει, όμως, κι άλλα δύο είδη κατηγορουμένων... το επιρρηματικό και το προληπτικό κατηγορούμενο... Διάβασε παρακάτω και θα μάθεις...

Επιρρηματικό κατηγορούμενο!

Μέχρι τώρα μιλήσαμε για τα συνδετικά ρήματα που παίρνουν κατηγορούμενο... Πολλές φορές όμως, όταν το **ρήμα** σημαίνει **κίνηση** ή **σκόπιμη ενέργεια**, τότε μπορεί επίσης να πάρει κατηγορούμενο, να δίνει δηλαδή στο υποκείμενο μια ιδιότητα. Η ιδιότητα αυτή εκφράζει **χρόνο**, **τρόπο**, **τάξη**, **τόπο**, **σκοπό**. Και επειδή οι ιδιότητες αυτές δηλώνουν επιρρηματική σημασία, γι' αυτό το κατηγορούμενο λέγεται **επιρρηματικό**.

Το ξέρω, είναι λιγάκι δύσκολο να καταλάβεις τί είναι το επιρρηματικό κατηγορούμενο. Τα παραδείγματα όμως θα σε βοηθήσουν...

Ὁ ἄγγελος ἀφίκετο τριταῖος (= Ο αγγελιοφόρος έφτασε μετά από τρεις ημέρες)

ρήμα: ἀφίκετο

ποιος ἀφίκετο; = ὁ ἄγγελος = υποκείμενο

τι ἀφίκετο ὁ ἄγγελος; = **τριταῖος** = **επιρρηματικό κατηγορούμενο**

Το κατηγορούμενο **τριταῖος** ισοδυναμεί με επίρρημα και εκφράζει **χρόνο**. Άρα το τριταῖος είναι **επιρρηματικό κατηγορούμενο**.

Ἐγὼ ἐώρακά σε ἄσμενος (= Ἐγὼ σε εἶδα με ευχαρίστηση)

ρήμα: ἐώρακα

ποιος ἐώρακα; = ἐγὼ = υποκείμενο

ποιον ἐώρακα; = σέ = αντικείμενο

πῶς ἐώρακα σέ; = **ἄσμενος** = **επιρρηματικό κατηγορούμενο**

Το κατηγορούμενο **ἄσμενος** ισοδυναμεί με επίρρημα και εκφράζει **τρόπο**. Ἄρα το ἄσμενος είναι **επιρρηματικό κατηγορούμενο**.

Οἱ στρατηγοὶ ἐξῆλθον πρῶτοι. (= Οἱ στρατηγοὶ βγήκαν πρώτοι)

ρήμα: ἐξῆλθον

ποιοὶ ἐξῆλθον; = οἱ στρατηγοὶ = υποκείμενο

τι ἐξῆλθον οἱ στρατηγοὶ; = **πρῶτοι** = **επιρρηματικό κατηγορούμενο**

Το **πρῶτοι** ισοδυναμεί με επίρρημα και εκφράζει **τάξη**. Ἄρα το πρῶτοι είναι **επιρρηματικό κατηγορούμενο**.

Οἱ στρατιῶται ἐσκήνουν **ὑπαίθριοι** (= Οἱ στρατιῶτες κατασκήνωναν στο ὑπαίθρο)

ρήμα: ἐσκήνουν

ποιοὶ ἐσκήνουν; = οἱ στρατιῶται = υποκείμενο

τι ἐσκήνουν οἱ στρατιῶται; = **ὑπαίθριοι** = **επιρρηματικό κατηγορούμενο**

Το κατηγορούμενο **ὑπαίθριοι** ισοδυναμεί με επίρρημα και εκφράζει **τόπο**. Ἄρα το ὑπαίθριοι είναι **επιρρηματικό κατηγορούμενο**.

Οί νῆες ἔπλευσαν βοηθοί. (= Τα πλοία ἔπλευσαν, για να βοηθήσουν)

ρήμα: ἔπλευσαν

ποιοι ἔπλευσαν; > οί νῆες > υποκείμενο

τι ἔπλευσαν οί νῆες; > **βοηθοί** > **επιρρηματικό κατηγορούμενο**

Το κατηγορούμενο **βοηθοί** ισοδυναμεί με επίρρημα και εκφράζει **σκοπό**. Άρα το βοηθοί είναι **επιρρηματικό κατηγορούμενο**.

Ως επιρρηματικό κατηγορούμενο χρησιμοποιούνται οι εξής λέξεις:

α) τρόπου: ἀθρόος (μαζικά), ἐκών / ἐκούσιος (με τη θέλησή του), ἄκων / ἀκούσιος (χωρίς τη θέλησή του), ἄσμενος (με ευχαρίστηση), ἤσυχος, ὄρκιος (με ὄρκο) ἐναντίος / ἀντίος (μετωπικά), ὑπόσπονδος (με συμφωνία) αὐτοκράτωρ (με απόλυτη εξουσία), αὐθαίρετος (με δική του πρωτοβουλία), αὐτόματος (μόνοςτου), αὐτόνομος, μόνος, ταχύς, ἀργός, ἤσυχος, πυκνός, αὐτανδρος

β) τόπου: ὑπαίθριος (στο ὑπαιθρο) πελάγιος, ἀντίος / ἐναντίος (ἀπέναντι, ἐναντίον), μετέωρος (στον αέρα), ἐφέστιος (πάνω στην εστία), ὄμορος (κοντά στα σύνορα), ὑπερπόντιος (πάνω ἀπό το πέλαγος), θυραῖος (κοντά στην πόρτα), θαλάσσιος (στη θάλασσα)

γ) χρόνου: ὄρθιος (τα ξημερώματα), σκοταῖος (ἐνῶ εἶναι σκοτάδι), ἡμερήσιος (για μια μέρα), ἐνιαύσιος (κάθε χρόνο), ὄψιος (αργά) ἑσπέριος (το ἀπόγευμα), νέος, γέρων, γηραιός, παλαιός, παλαιάτατος (πολύ παλιός)

δ) σκοπού: βοηθός, διδάσκαλος, φύλαξ, δικαστής, ἡγεμών, ἄρχων, στρατηγός, σύμβουλος, εἰρηνοποιός, πρεσβευτής, τιμωρός, ἐπίκουρος (βοηθός)

ε) τάξης: πρῶτος, πρότερος, δεύτερος, τρίτος, τριταῖος, τελευταῖος, ὕστερος (μετά ἀπό κάποιον), ὕστατος (τελευταῖος)

Προληπτικό κατηγορούμενο

Είπαμε πως το κατηγορούμενο δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο ή το αντικείμενο...Τί κάνουμε όμως στις περιπτώσεις εκείνες που το υποκείμενο δεν έχει ακόμα πάρει αυτή την ιδιότητα, αλλά πρόκειται να την αποκτήσει σε λίγο; Για να δούμε κάποια παραδείγματα πρώτα στη ΝΕ...

ΝΕ:

α) Ο Δημήτρης είναι γιατρός: Στο παράδειγμα αυτό η λέξη **γιατρός** είναι **κατηγορούμενο** του **υποκειμένου** και δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο, την ιδιότητα του γιατρού.

β) Ο Δημήτρης σπουδάζει γιατρός: Σ' αυτό το παράδειγμα, όμως, ο Δημήτρης δεν έχει ακόμη την ιδιότητα του γιατρού, αφού ακόμη σπουδάζει. Επομένως, η λέξη **γιατρός** δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι **κατηγορούμενο**. Σωστά; Με βάση αυτά που ξέρουμε ως τώρα όχι...**ΑΛΛΑ...**επειδή θα την αποκτήσει αυτή την ιδιότητα γ'αυτό και βρήκαμε τη λύση να ονομάσουμε τη λέξη αυτή (γιατρός) **προληπτικό κατηγορούμενο!!!**

Επομένως, **προληπτικό κατηγορούμενο** είναι το **κατηγορούμενο** που αποδίδει στο υποκείμενο **από πριν** μια ιδιότητα που δεν την έχει αποκτήσει ακόμη, αλλά πρόκειται να την αποκτήσει. Να δούμε και παραδείγματα στα ΑΕ...

Παραδείγματα

1. Καὶ ἤρετο τὸ ὕψος τοῦ τείχους **μέγα**
2. Εἷς τις ὑπὸ τοῦ δήμου ἐτρέφη **μέγας**
3. Φίλιππος ἠΰξηται **μέγας** ἐκ μικροῦ
4. Ὁ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐρρῦη **μέγας**
5. Σὲ Θῆβαι οὐκ ἐπαίδευσαν **κακόν**.

Μετάφραση

Το ὕψος του τείχους ανέβαινε, **ώστε να γίνει μεγάλο.**
 Ένας μόνο από το λαό ανατράφηκε, **ώστε έγινε μεγάλος.**
 Ο Φίλιππος αυξήθηκε, **ώστε έγινε μεγάλος από μικρός.**
 Ο Ασωπὸς ποταμὸς πλημμύρισε, **ώστε έγινε μεγάλος.**
 Εσένα η Θήβα δεν σε εκπαίδευσε, **ώστε να γίνεις κακός.**

Όπως βλέπουμε κι από τη μετάφραση, το προληπτικό κατηγορούμενο **μεταφράζεται με συμπερασματική πρόταση**, δηλαδή με πρόταση που εισάγεται με το **ώστε** και δηλώνει συμπέρασμα... Ας μάθουμε και μερικά ρήματα που παίρνουν προληπτικό κατηγορούμενο...

Μερικά από τα ρήματα που παίρνουν συνήθως προληπτικό κατηγορούμενο είναι τα εξής:

αἶρομαι (υψώνομαι)

αὔξομαι / αὔξάνομαι

τρέφω / τρέφομαι

μεγαλύνομαι (μεγαλώνω)

μηκύνω (αυξάνω σε μήκος)

πνέω (φυσώ)

ῥέω

παρασκευάζω / παρασκευάζομαι

παρέχω

τείνω

διδάσκω / διδάσκομαι

κ.τ.λ.